Carles I no va desembarcar pas a Astúries, al 1517, sinó al regne de València

Autor: Jordi Bilbeny
Data de publicació: 16-10-2019

Ja fa temps que En Manel Capdevila, En Pep Mayolas i l'Ivan Giménez han exposat les seves conjectures per les quals creuen que Carles I, llavors de la seva primera vinguda a Espanya, no va arribar a Astúries sinó al regne de València. Ara En Jordi Bilbeny hi insisteix amb noves proves i arguments.

És de tothom sabut que el palau reial, amb l'horta i jardins que hi havia a València se n'ha dit i se'n diu «el Real», i era a tocar del Túria. Doncs bé: si llegim amb deteniment la Crònica Escandalosa d'En Francés de Zúñiga, ens adonem que fa referència, al 1517, al «real de Manzanares»[1], durant la primera visita de l'Emperador «a Valladolid», provinent de «Madrid»[2]. Però, si bé hi ha prop de Madrid un terreny anomenat així, que Alfons X de Castella ja «prengué sota la seva protecció i l'amplià»[3], el que ens indica que som davant d'un engany engany és que, durant la primera visita a Espanya, Carles I no va anar mai a «Madrid», ni d'aquí es va dirigir a Valladolid, com es pot comprovar de la lectura atenta del seu itinerari[4].

És, doncs, molt revelador també que el Dietari de la Generalitat ens digui que al primer de desembre del 1517 «vingué a noticia dels senyors diputats que era mort mossèn Bernat Terré, lo qual morí a XXV de novembre en la cort del senyor rey, en la vila de Madrid»[5]. Llavors, com que, segons els Itineraris de Carles I, el rei, en aquesta data exacta era a «Valladolid»[6], tornem a ser conscients que tant «Valladolid» com «Madrid» substitueixen el nom d'una altra ciutat valenciana. Conseqüentment, i atès que tots els seus moviments a Castella en aquesta seva primera visita són la reubicació del seu itinerari valencià, l'arribada, segons uns textos, a «Fuenterrabía»[7] o, segons d'altres, a «Villaviciosa», com ha expressat magníficament En Pep Mayolas en un estudi sobre el desemmascarament d'aquesta notable ficció castellanitzadora, seria en realitat la seva arribada a la «Vila Joiosa»[8], al regne de València. De fet, si fem cas de la lletra que Alfons d'Aragó –fill natural de Ferran el Catòlic, regent de la Corona catalana fins a l'arribada de Carles[9], i lloctinent general de tots els seus regnes fins al 1520[10]– tramet a l'Emperador, datada a Saragossa, al

7 de març del 1516, veurem que li demana encaridament que no trigui a venir a «aquests seus regnes d'Aragó»[11]. Llavors, com que sabem del cert que Carles es va estar llargament a l'Aragó i encara més temps al Principat de Catalunya en aquell primer viatge, sembla força congruent interpretar que, més que a Castella, on havia d'haver anat, ni que fos per exigències del guió, és al regne de València. Això ara vindria com l'anell al dit al fet que En Llorenç Vidal[12] ens relati que als habitants d'aquella terra, els seus reis «els havien tingut i tenen per francs i lliures de tota taxa i tribut com si fossin nobles»[13], cosa que no s'adiu gens amb els castellans, però, en canvi, és universalment conegut que els catalans eren tinguts per «francs», com ho expressa el rei En Pere a la seva mateixa Crònica: «El nostre poble és franc, e no és així subjugat com ho és lo poble de Castella»[14]. Per això hi ha moriscos al relat d'En Vidal i molts camperols que porten turbant[15]; per això alguns valencians fugen cap a l'interior[16], pensant que arribava una armada de turcs, car «els vingué a la memòria el que havien sentit dir que el Turc feia gran aplec de gent de guerra, tant per mar com per terra»[17] per atacar-los. I, precisament, temien que vinguessin turcs o «francesos que haguessin cregut que, per la mort del rei d'Aragó, el país no estaria tan ben proveït»[18]. Quan En Mayolas llegeix el paràgraf dels turcs atacant les costes càntabres, explota irònic: «Imponent! ¿Va de debò que les armades turques solien travessar tota la Mediterrània i l'estret de Gibraltar, resseguir la costa portuguesa, la gallega i la cantàbrica per endinsar-se a la ria de Villaviciosa i assaltar aquella gent tan malfiada?»[19]. Si els fets passessin a les costes valencianes, la reacció de la gent de fugir a cuita-corrents cap a l'interior tindria molt de sentit perquè, com consigna la Carme Corona, «l'amenaça berber va anar creixent de manera exponencial durant els anys 1516-1518»[20]. I, precisament, aquell mateix «1517, durant mesos, tres fustes turques es van passejar pel litoral català sense que hi hagués cap recurs per fer-hi front»[21]. Les ràtzies turques a la costa valenciana aquest any 1517 són descrites amb molta precisió per En Pardo Molero. Segons ell, després de diversos atacs musulmans a les costes valencianes, «els turcs tornaren a aquestes aigües al 1517»[22]. Així, «una esquadra de set fustes arribà a l'illa Grossa, al regne de Múrcia, a les darreries d'abril, i entre aquesta i el cap Cerver capturà una nau d'Alacant i una altra de catalana. Poc després, al 4 de maig, sis fustes, tal vegada de la mateixa esquadra, perseguiren una petita embarcació que feia la travessia de Xàbia a les Balears. La barca escapà de miracle. Malgrat que amb aquests fets n'hi hagués prou perquè comencés el sistema d'alerta amb senyals de fum, aviat, per raó dels avisos de turcs, la preocupació serà més gran. A mitjan maig del 1517, tres fustes turques commogueren la fortalesa principal del regne, com l'havia definida el batlle general: la vila i castell de Peníscola»[23]. En Pardo Molero relata com, després que els corsaris es presentessin davant la plaça, els artillers del castell van estrenar llurs armes i van començar a bombardejar-los. No tan sols «durant més de dues hores els turcs aguantaren la pluja de projectils, sense patir cap mal»[24], sinó que, a més a més, «capturaren dues naus» i «sortiren a perseguir les barques de pesca de la vila. I poc després, davant del paratge d'Almodum [al sud de Peníscola], capturaren un llaüt amb tres infeliços pescadors, dos de Peníscola i un de Benicarló»[25]. I, per si encara no n'hi havia prou, al cap d'un mes, «al 24 de juny, els jurats de València reberen un lacònic però terrorífic avís que havia començat a córrer la costa de Barcelona: en aquelles mars han descubert cinch fustes de turchs. Conforme fou passant pels ports de la Mediterrània espanyola, l'avís sembrà el pànic». I després que els jurats de València aquest mateix dia rebessin «sis cartes amb notícies preocupants i súpliques d'auxili», van demanar a l'Alfons de Cardona que els anés a socórrer amb les seves galeres. L'endemà, 25 de juny, van rebre un nou avís de Peníscola que s'havien vist tres fustes i que «ja tothom pensava que eren les turques». I tot seguit, conclou En Pardo Molero: «Però si quelcom crida l'atenció de tot aquest vendaval aparent, no és tan sols la manipulada presència musulmana a les aigües del regne, sinó, sobretot, l'escassa resposta de les seves forces»[26].

És a dir, que poc abans de l'arribada de Carles a Espanya, si una gent concreta havia sofert els atacs del turcs repetides vegades, i en podia témer de nous, i unes viles determinades havien patit el pànic de les seves ràtzies, aquesta gent no era asturiana, sinó que, com acabem de veure, només podia ser valenciana. Per això els atacs corsàrics van continuar a l'any següent i no és gens d'estranyar, doncs, que «el 1518 Barbarossa va atacar Xilxes, Dénia i Alacant»[27] i una armada de corsaris tetuanesos van arrasar i incendiar Rojals, capturant-hi cinquanta-set persones[28].

Per això, com que som al regne de València, les gents fan córrer bous[29], cosa totalment inusual llavors a Astúries, ja que, segons ens indica l'Ignacio Gracia, a la crònica d'En Llorenç Vidal «s'hi troben les primeres descripcions de corregudes de bous fetes per un estranger»[30]. Per ell, doncs, «pot semblar estrany que la primera correguda contemplada per Carles I (que més tard en seria un bon afeccionat) tingués Astúries per escenari», car, tot i certes referències historiogràfiques que esmenta en aquell país càntabre, «no es considera que Astúries sigui terra taurina, amb la qual cosa els qui ho creuen estan en un error»[31]. A més, al 1979 apareixia el 6è volum de la Historia de Asturias, dedicat a l'«Edat Moderna». En Fernández Álvarez hi tracta l'arribada de Carles I i de l'afecció dels asturians a fer córrer bous, però no es pot estar d'anotar que aquesta tradició «no deixa de sorprendre, atesa la desviació actual d'Astúries cap a la festa taurina»[32].

Per això mateix, si la comitiva imperial fos al regne valencià, entendríem que les dones s'ornamentessin de forma natural amb coralls[33]. Això també explicaria per què els nobles viuen en castells[34] i per què hi veiem la vinya i, sobretot, els molins de vent[35] com a part integrant del paisatge. Per això hi ha una guerra de taronges[36] per

celebrar que, finalment, ha arribat el seu nou rei al seu país: València. La guerra, que s'esdevé segons el text manipulat a «Rivadesella», és tan sorprenent que m'agradaria que no us en perdéssiu ni el més petit detall: «Després de fer les seves desfilades, es posaren en dues colles per donar esbarjo a la noblesa; tot seguit, a tall de batussa, corrien l'un contra l'altre, com es fa a la guerra, fent grans crits i atacs i preses; però, en lloc de batre's, es llançaven boles de taronges assecades a l'arbre, de les quals tenien les mans plenes»[37]. Però, mentre aquestes guerres de taronges sonen a quelcom irreal a Astúries, per contra, a València, celebrar esdeveniments importants amb batalles d'aquests cítrics ja era un fet habitual des dels temps de Jaume I, que, davant la vinguda del rei i la reina de Castella a la capital del Túria, aquí «nul hom no poria escriure los jochs, e els alegres, taules rodones, taules juntes de reylo de cavallers, salvatges, borns, anar ab armes, e galees, e lenys armats quels homens de mar feyen anar per la rambla, ab carretes, batalles de toronjes, e encortinaments»[38].

No deixa tampoc de ser altament significatiu que, en aquest indret on Carles viatja de vila en vila, el seu nou rei és el successor dels reis d'Aragó, perquè així també ho recull En Vidal: «El rei d'Aragó ens ha enviat el seu nobilíssim nét»[39]. I, encara, el país on ha arribat l'Emperador és un país que havia estat governat pels monarques catalans, car el cronista torna a expressar que aquest poble «ha tingut el rei d'Aragó i la reina, la seva muller, perquè, sota queixes i penes, haver ells proveït» el que els haguessin demanat[40] els valencians. Cosa que explicaria que l'Emperador sigui rebut en algun poble amb «les trompetes i timbals del seu difunt avi el rei d'Aragó»[41] o llançant coets[42], que, com En Manel Capdevila s'ha fet un fart d'explicar, és un invent cent per cent català[43]. Per aquesta mateixa raó, el cronista deixa anar, de tant en tant, referències a lliurees de la casa reial «roges i grogues»[44], o a un pal·li «amb quatre barres» sota el qual anava el rei[45] a la rebuda que li fan en una vila. Tot sembla indicar estentòriament que som a terres valencianes. Tot. Però, encara més l'esment a la «guerra de taronges». Atent també a aquestes relliscadasses textuals, En Mayolas torna a burxar tan sarcàstic com perspicaç: «No sé per què, jo sempre havia associat les taronges a l'antic Regne de València. Però en aquella època és evident que a la costa Cantàbrica se'n deurien fer a cabassos, moltes més que a la riba mediterrània, ja que tenien el costum de dilapidar-les en festives batalles tribals. El censor ho tenia francament bé. Només havia de substituir "taronges" per "pomes" i hom hauria relacionat automàticament pomes amb la sidra d'Astúries, i l'adulteració històrica hauria pres una certa pàtina de credibilitat. Però les taronges, com les armades turques, ens situen inequívocament al regne de València»[46].

Si, com En Mayolas i jo creiem, més que a «Castella», Carles era a «València», això també explicaria per què aquí es troba «l'arquebisbe de Saragossa, fill natural del Rei En Ferran d'Aragó»[47], que era l'Alfons d'Aragó, regent de la corona catalana fins a l'arribada de Carles a Espanya[48], lloctinent de tots els regnes de la Corona catalana fins al 1520[49], però també, des del 1512, arquebisbe de València[50], que anava acompanyat de dos-cents genets[51]: cosa naturalíssima si fos als seus propis territoris. Tot plegat il·lustraria per què hi ha, a més, l'almirall de Nàpols[52]; «el fill petit» del virrei de Sicília, Carles de Lanoy, «senyor de Mingoval»[53]; els marquesos de Villena[54] i de Dènia[55], aquest darrer «cap d'una influent família de València»[56]; els comtes d'Aitona[57] i de Mòdica[58], Na Germana de Foix[59], lloctinent general de la Corona d'Aragó des del 1507[60], que també hi viatja «amb el seu seguici»[61]; el capitans valencians Espinosa i Cabanyelles, el primer amb 500 infants i el segon amb 50 cavalls[62]; En Gabriel Sanxis, «germà del Tresorer d'Aragó»[63], el secretari aragonès Lope Conchillos[64], el secretari d'estat Hug d'Urries[65], que tramita «els assumptes de la Corona d'Aragó»[66], i, encara, Adrià d'Utrecht, bisbe de Tortosa[67], el Pare Bartomeu Cases[68] i l'Almirall de les Índies[69], que llavors era En Jaume Colom. De tot plegat, doncs, en podem inferir que, si bé presentéssim un per un aquests personatges no ens indicarien absolutament re, així, tinguts en compte tots alhora, ens vénen a explicitar una autèntica rebuda catalana. La rebuda, com correspondria a una avinentesa tan extraordinària, de l'Estat major català.

En corroboració del que acabo d'exposar, i si En Laurent Vital fos en realitat En Llorenç Vidal, ara tindria molt de sentit que, de tant en tant, a mesura que es va endinsant amb el seguici reial des de la costa fins a la capital d'aquell regne, el trobem platicant amb tota normalitat, i com si fos la cosa més habitual del món, amb la gent del país[70], que, per aquesta mateixa raó, havia de ser gent valenciana. Escoltem la resposta d'En Vidal a un habitant d'aquelles terres, que s'ha alegrat de sentir-lo enraonar amb els seus, i se li acosta per parlar amb ell: «I quan prenguí la paraula i li responguí més que els altres, se'm dirigí a mi més que a ells. Així, doncs, em posí a xerrar amb ell»[71]. Amb la qual manifestació podem declarar obertament que En Vidal podia parlar amb tota desimboltura amb els habitants d'aquella terra.

També és important de remarcar que, bo i l'estranyesa que la reina Germana anés a Valladolid a rebre Carles, malgrat ser la lloctinent general de la Corona d'Aragó, abandonant així les seves tasques polítiques, jurídiques i militars dels estats catalans, en aquell país llunyà podia donar ordres i fer-les complir. El fet sorprèn granment, perquè a Castella, i menys encara a Valladolid, germana no era senyora de re ni hi tenia jurisdicció. En canvi, si més que a Valladolid es trobava a València, quan veu pel carrer uns nadons orfes abandonats, «que cridaven lamentablement, de manera que era una cosa insuportable, de massa llastimosa», tant «el Rei i la reina Germana, advertits d'aquesta llàstima, ordenaren que se'ls proveís de dida i que, si no estaven batejats, que ho fossin i que els criessin i eduquessin»[72]. És evident que

Germana, pel fet d'ordenar conjuntament amb el nou monarca que s'atenguin aquells nadons, té una posició molt semblant a la que tenia als estats catalans, on ja havia governat conjuntament amb el rei Ferran, on llavors era la lloctinent general de la Corona i on, tot i vídua, encara se la denominava «reina», com també fa En Vidal. D'aquí, doncs, i de la dada que ens forneix En Vidal en comentar que, en una altra ocasió, i en sortint d'una festa nocturna ja tocada la una de la nit, «se n'anà el Rei a acompanyar la reina Germana fins a casa seva»[73], en podem inferir que Germana, que després hi viuria amb En Joan de Brandemburg, un cop ja casats, tenia la casa a València.

Signantment, i amb idèntica finalitat demostrativa, vull reportar un paràgraf de la Història de la Vida de l'Emperador Carles, d'En Sandoval, que exposa que aquell any del 1517, «el riu que passa per València, que amb prou feines porta aigua, cresqué i sortí de mare, tanta que posà València en el més gran destret que mai no es veié»[74]. El fet es va escaure el 27 de setembre i el següent 3 d'octubre els Jurats de València van escriure diligentment a l'Emperador per notificar-li el malastre[75]. ¿Quin sentit tenia escriure a l'Emperador a les pregoneses de Castella, per notificar-li que València s'havia inundat, si no era perquè n'esperaven la seva presència i estada d'un moment a l'altre i volien posar-lo al dia del que els anava passant i de l'estat en què trobaria la ciutat? Doncs bé: quan al 18 de novembre Carles entrava a «Valladolid», En Llorenç Vidal narra que, «tot i que els carrers s'havien netejat, nogensmenys hi havia fang fins als turmells»[76], cosa que podria evocar una recent inundació. I aquesta ha de ser la de la ciutat de València. Raó per la qual el Llibre d'Antiquitats, després de donar aquesta nova amb una rastellera de detalls indescriptibles[77], esborra qualsevol altra notícia de la ciutat durant tot el que resta del 1517 i tot el 1518 sencer[78]. Dada que només puc interpretar si calia amagar les proves de l'entrada i estada de l'Emperador a València.

Si fóssim, doncs, per terres valencianes i Carles s'anés desplaçant mica en mica cap a València en aquells primers mesos del 1518, tindríem que es va donar un «malestar popular a València a causa d'una epidèmia de pesta els mesos de juliol i agost»[79], raó per la qual la Universitat es tancarà durant aquell any i el següent del 1519[80]. Sabem, així mateix, que pel novembre del 1517, «Xàtiva havia estat afligida també amb diversos terratrèmols»[81] i que, tot seguit, en «seguí una pestilència que s'estengué a la ciutat i regne de València»[82]. Doncs, bé: com era presumible, també En Vidal ens comenta que, al 22 de març del 1518, «informaren al Rei que morien de pesta a la ciutat» on es dirigien[83], per la qual cosa, «i tement que així fos, a fi d'evitar aquesta contagiosa malaltia, manà el Rei a les gents que havien anat a allotjar-se en aquest lloc» que «en sortissin immediatament i anessin a una altra vila»[84]. Semblantment, a les acaballes del següent mes d'abril, mentre l'Infant Ferran i la seva comitiva es desplaçaven cap a una ciutat de la costa amb port de mar, «a causa de la pesta que hi havia en diversos llocs del país, estigueren obligats a portar el meu dit senyor [l'Infant Ferran] fora del camí dret i, per això, fer una gran marrada i perdre temps»[85].

Que l'Emperador no va visitar Valladolid sinó la ciutat del Túria també es desprèn d'una nova afirmació d'En Vidal. Així, en parlar de l'entrada del Cèsar a la ciutat castellana, ens comenta que, «qui mantingués que hi havia hagut més de quaranta mil persones de gents de totes classes el creuria bé, i encara dues vegades el mateix, puix que hi havia tanta gent als camps i als camins que amb prou feines s'hi podia passar. I no és estrany que n'hi hagués tanta, car Valladolid és una gran ciutat com Brussel·les»[86]. L'afirmació i la creença que Valladolid era una de les més grans ciutats d'Europa no és un fet aïllat i constatat només en el viatge d'En Vidal, ans apareix sovint en textos i papers de tota mena dels segles XVI i XVII. Els historiadors i erudits han donat una credibilitat cega i absoluta a aquesta dada i l'han feta servir a tort i a dret per expressar la gran superioritat de Castella i la seva ciutat insígnia sobre els altres regnes peninsulars. Però, realment, ¿va ser així o som novament davant d'un altre retoc censor?

Si Valladolid era la Valladolid que exposa En Vidal, pobladíssima com Brussel·les, capital dels regnes hispans, joia de la monarquia, on residia l'Emperador al seu Palau reial al 1517, ¿com és que al llarg del segle XVI va perdre tot aquest relleu i quan Felip II es va construir el seu propi palau no ho va fer aquí? Tal com comenta En José Javier Rivera, «amb l'accés al poder de Felip II, s'iniciava un lent retrocés a la vila castellana [de Valladolid]. Lloc administratiu per excel·lència, nogensmenys, les mercaderies, el comerç i la indústria s'havien establert en d'altres ciutats i pobles»[87]. Cosa que, si no fos certa, semblaria impossible, perquè la capital política del Principat o dels regnes de València o Nàpols –per posar tan sols tres exemples prou reconeguts–, sempre va ser una ciutat de pes mercantil, econòmic, industrial i demogràfic. Barcelona, València i Nàpols no requereixen cap estudi especialitzat per corroborar-ho.

Per contra, l'Enrique Cock, un viatger que va passar per Valladolid a les darreries del segle XVI, remarca que la gent d'aquesta ciutat «és superba i de molta presumpció, que diuen i tenen per ells generalment quasi tots que Valladolid és la millor peça de la cristiandat. No sé si pequen pel comú refrany, que diu Villa por villa, Valladolid en Castilla, o si pequen per poca experiència de no haver vist altres terres o de necis, ignorants i presumptuosos, perquè la seva fantasia és que Valladolid és millor que Flandes, Nàpols i Roma, sent Valladolid, a manera de dir, corral de vaques per igualar amb les ciutats principals de Flandes, Nàpols, Roma, Venècia i d'altres»[88]. Llavors, si Valladolid no es podia comparar ni de lluny amb Nàpols o Roma o les principals ciutats de Flandes, i a En Cock, més aviat li sembla, comparada amb elles, un «corral de vaques», és que Valladolid no podia ser, en el món físic i real, ni cap icona imperial ni cap retir especial per als reis d'Espanya, ni cap ciutat semblant, ni de lluny, a Brussel·les. Quan En Bennassar, a fi

d'escatir la importància de Valladolid en aquells anys precisos, comença escrutar els arxius municipals de la vila, s'adona que al cens del 1561 se'ns descriu el lloc com una «vila baixa, conglomerat de casetes particulars», on, curiosament, «les grans edificacions eren relativament escasses»[89]. Per ell, «Valladolid no tingué ni la calcària ni el gres de Salamanca, ni el granit de Segòvia: al segle XVI era una vila de totxana i adob, en què el tapiador i el fuster tenien més importància que el picapedrer»[90]. Era una ciutat de tan poc calatge arquitectònic que, a En Bennassar li sembla que «els materials utilitzats impediren que la vila de l'època renaixentista es conservés fins avui»[91]. Si a tot plegat hi afegim les dades reveladores que ens forneixen ara els seus arxius, veiem que «les freqüents prohibicions dirigides als amos de porcs que deixaven circular lliurement els seus animals pels carrers no semblen haver tingut gaire efecte», la qual cosa permet adonar-nos que tal vegada estem parlant de dues ciutats diferents: una de llibresca, on s'hi han afegit totes les grandeses reials i imperials, i una altra de real, amb tots els entrebancs i penúries de la vida quotidiana, incloent-hi l'absència de pes demogràfic, econòmic i mercantil i, sobretot, la presència de les vaques i els porcs pels carrers. Sigui com fos, la Valladolid mitològica, àulica i imperial, es va desdibuixant i evaporant de mica en mica, però de continu, fins gairebé desdibuixar-se i evaporar-se del tot. És a dir, en resolució, que el que En Vidal ens expressa sobre «Valladolid» al seu llibre de viatge és el que corresponia realment a València abans que els censors ho desvirtuessin i ho reubiquessin mefistofèlicament. Per tant, si no ens haguéssim mai mogut de les terres valencianes, això també ens explicaria que, als primers dies d'aquell viatge i mentre s'anaven endinsant des de la costa cap a l'interior, En Vidal es meravelli i que «com més s'entrava en el país, més abundaven les gents per tot arreu per veure passar el Rei»[92], cosa que denota un espai molt densament poblat, amb grans ciutats, com era ja llavors el regne de València.

En aquest mateix sentit de manipulació i deslocalització textuals, sabem que, pel gener del 1518, el rei va convocar també Corts a «Valladolid»[93], a les quals és representat el braç eclesiàstic, amb la concurrència de deu bisbes i dos arquebisbes[94]. Però d'uns anys ençà som molt conscients que a les Corts de Castella no s'hi aplegava el braç eclesiàstic. Ens ho recorda En Wladimir Piskorski: «Des de la segona meitat del segle XV començaren a concórrer només habitualment a aquelles Corts [castellanes] els prelats o mestres que s'hi trobaren casualment o en virtut del seu ofici; i així arribaren a ser fórmules corrents a les actes de les Corts d'aquest període expressions com aquestes: "alguns dels prelats que es trobaven amb nós" o "certs prelats i mestres". En aquesta època els casos en què faltà per complet la representació d'aquesta classe a les Corts són molt més freqüents com més ens aproximem a les acaballes del segle XV»[95]. I rubrica: «A començament del segle XVI entrà definitivament en el seu ocàs la participació de la classe eclesiàstica a les Corts»[96]. I per això mateix, En Marcel Bataillon també hi relleva l'absència d'«el clergat, que ha perdut el costum de veure's convidat a les Corts»[97]. Però és que, a més a més, i per a la seva celebració, eren «tan sols disset les ciutats amb veu i vot a les Corts» castellanes[98]. Amb tot, i segons En Vidal, «com que molts prínceps, comtes i barons hi eren arribats, hi havia tanta gentada, que les cases de la gent laica no podien subministrar allotjament a tothom», el rei va encarregar als seus oficials i al «mariscal aposentador» que «trobessin els allotjaments a la ciutat i els preparessin per als grans dignataris i la seva gent»[99]. És a dir, que no només ve a la Cort el braç eclesiàstic, sinó que també, per la categoria i el nombre dels convocats, el braç reial i el militar, car era dins d'aquest darrer que s'hi comptaven els «barons»[100] que cita En Vidal. Conseqüentment, si a Castella ni els eclesiàstics, ni els militars ni els representants de la reialesa no eren convocats a Corts i en aquestes de «Valladolid» del 1518 hi veiem deu bisbes i dos arquebisbes, i membres dels estaments militar i reial, és que, més que a «Valladolid», ens tornem a trobar a València.

Per això, també és altament significatiu que al 31 d'octubre d'aquell 1517 el governador de València Lluís de Cabanyelles faci una «Crida» per publicar «una reial cèdula de Carles I en què fa saber que no és cert el rumor que corre que hagi decidit expulsar els moros d'Aragó i València»[101]. Com que En Cabanyelles rep la lletra reial «a X dies del present mes de octubre e any corrent mil cinchcents deheset»[102], i atès que Carles va arribar a «Villaviciosa» el 19 de setembre a la nit[103], però sense els seus principals dignataris, que hi arribarien l'endemà, dia 20[104], tenim que en uns vint dies, una idea que es deuria tractar com a possibilitat a la Cort, es va fer pública arreu d'«Astúries», va córrer com la pólvora per Espanya, i a començament d'octubre ja s'havia difós tant per València i havia causat tant d'aldarull i malestar, que el nou rei es va veure forçat a emetre la reial cèdula que comentem a fi de tranquil·litzar els valencians. El text remarca al governador que «hem sabut que algunes persones han dit i publicat que nós venim amb propòsit de fer fora tots els moros d'aquests nostres regnes d'Aragó i València, raó per la qual dient que molts d'ells se'n van i d'altres deixen de sembrar i de fer les seves llaurances i són en molta alteració i desassossec, de què els barons d'aquests regnes que tenen vassalls moros reben molt de dany a les seves rendes»[105]. Pel contingut de la reial missiva ens podem adonar que les alteracions no s'han donat el dia abans, sinó que es porten congriant durant alguns dies i que han anat creixent cada cop amb resultats més nefastos, cosa que ben bé es podria haver produït, pel cap baix, en una setmana. I ja som a primers d'octubre. Llavors, això voldria dir que quedarien uns deu dies perquè la notícia que Carles volia foragitar els moros de València passés d'Astúries a aquest regne. Cosa materialment impossible. I més, si encara tenim present, que els conflictes que el rumor crearia van haver de fer el camí invers i aconseguir que el Cèsar fes pública la reial cèdula que glossem. Davant de la impossibilitat material i cronològica que uns fets així s'esdevinguessin en menys de deu dies, jo crec que tot cobraria un gran sentit, si Carles es trobava ja al

regne valencià i es aquí on es difon el rumor d'expulsió, perquè algun cortesà ho devia comentar públicament. Per bé que, segons el document que cito, la missiva reial és signada a «Sant Vicent de la Barquera»[106] i que, d'aquí, atesa la identitat de la primera part del topònim, en poguéssim inferir, en un primer embat interpretatiu, que podríem estar parlant de Sant Vicent del Raspeig, jo no m'inclino pas per aquesta afirmació, perquè llavors l'armada més que anar cap a València es dirigiria vers Alacant. I si l'estol fos o hagués estat tan al sud, no hauria tingut cap dificultat per sorgir al port d'aquesta rellevant ciutat. Jo crec, més aviat, que el rei s'havia de trobar en una vila situada entre la Vila Joiosa i potser Alcoi, seguint l'itinerari que se'ns descriu, on la comitiva àulica es desplaça per l'interior del país, travessant «el més rude i penós camí de muntanyes i congosts que hom pugui imaginar»[107], en direcció a la capital del regne: València. I ara també, finalment, més que mai, si tot es pogués anar situant en aquestes terres valencianes del sud, s'entendrien les diverses al·lusions que es fan al «palau reial» on l'Emperador s'allotjarà[108] quan arribi a la capital i hi rebrà els nobles i els grans dignataris que l'anaven a veure[109].

Aquí, i sorpresivament, En Vidal ens fa arribar alguns detalls d'aquest palau reial, que acull la cort sencera «en una gran sala», que també anomena «saló», on rebia els visitants «assegut a la seva cadira reial»[110]. Per la descripció del text, és evident que no ens trobem en cap casa noble, sinó en un palau immens, perquè ja hem vist com a la sala principal hi cabia tota la Cort. A més a més, els qui l'anaven a veure, per allà on passessin, «trobaven les entrades guardades per tan gran nombre d'arquers, llancers i alabarders, que era quelcom admirable el veure aquest ordre i bon posat, puix des del portal del palau fins a l'entrada i porta del saló, els alabarders estaven formats en doble fila, deixant el camí obert, tots amb casaques d'argenteria i ben armats, fent plaça perquè hi passessin els nobles i grans dignataris que arribaven a fer reverència i saludar el Rei»[111]. Havia de ser també un palau que no podia estar al mig d'un carrer, sinó més aviat en un gran espai obert, ja que En Vidal reporta que, quan hi venien nobles importants, «arribaven amb gran pompa i triomf, acompanyats de familiars, amics i propparents, alguns amb tres-cents cavalls», els quals, abans d'entrar a llurs cases, «anaven a descavalcar davant del palau del Rei»[112]. I això només és possible si davant del palau reial hi havia un gran espai o esplanada, com verament es donava, si més que ser en un casalot de Valladolid ens trobem a la rambla i esplanada que hi havia davant del Real valencià. I això mateix és el que s'esdevé també amb les justes, jocs i corregudes de bous que es faran davant del Palau reial.

Per tant, i en resolució, els textos que ens parlen d'un «real» o d'un «palau real» a Madrid o a Valladolid en aquella visita cesària primerenca han de ser transcripcions barroeres d'un original perdut que havia de fer referència, com entra pels ulls, al Real valencià i al Palau reial de València. I, en conseqüència, quan trobem també que la reina Joana –la mare de l'Emperador—, en alguns moments, s'estatja al Palau reial[113], on és visitada pel seu fill Carles[114], és que no es pot trobar tampoc a Valladolid, sinó que cal situar la seva presència, tan desvirtuada com la resta de fets d'aquests anys, a València i a terres valencianes, molt possiblement a Silla, com ha suggerit En Manel Capdevila[115], com també ha apuntat En Mayolas[116] i vindica amb un gran tou de proves documentals l'amic i investigador Ivan Giménez[117]. Però, aquest, tot i ser també un dels pilars fonamentals de la tasca hermenèutica per desmuntar l'anada del Cèsar a Castella i, en concret, a Valladolid, requereix urgentment un altre estudi, més profund i detallat, amb nova documentació i noves raons, que ara mateix no us puc oferir. Espero, tanmateix, que amb el que aquí us he exposat, n'hi hagi ben bé prou per prosseguir el camí començat fa tot just uns anys des del si de Nova Història, i continuar-vos convencent que Carles I no va poder arribar mai dels mais a Espanya per Astúries, ans per la costa Sud del regne de València. I que els textos que ho exposen altrament són el resultat de la tasca tergiversadora i reescripturadora a hores d'ara més que coneguda i assumida de la censura d'estat.

Jordi Bilbeny

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES:

[1]FRANCESILLO DE ZÚÑIGA, Crónica Escandalosa y Epistolario Festivo; revisió i anotacions de Pilar Guibelalde, Editorial Iberia, S.A.; Barcelona, 1969, p. 8.

[2]Ídem, p. 7-8.

[3]JOSÉ A. VALVERDE, Anotaciones al Libro de la Montería del rey Alofonso XI; edició a càrrec de José Antonio de la Fuente Freyre, Acta Salmanticensia. Biblioteca de las Ciencias-82, Ediciones de la Universidad de Salamanca - Junta de Castilla y León, Salamanca, 2009, p. 728.

[4]Vg. VICENTE DE CADENAS Y VICENT, Diario del Emperador Carlos V. Itinerarios, permanencias, despachos, sucesos y efemérides relevantes de su vida; Hidalguía, Madrid, 1992, p. 108-112.

[5]Dietaris de la Generalitat de Catalunya;obra dirigida per Josep M. Sans i Travé, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1994, vol. I (anys 1411 a 1539), p. 345.

[6]V. DE CADENAS Y VICENT, Diario del Emperador Carlos V. Itinerarios, permanencias, despachos, sucesos y efemérides relevantes de su vida; ob. cit., p. 110-113.

[7]Cf. LUIS DE QUAS, La Germanía de Valencia; Prometeo, València [c. 1920], p. 127; JOSÉ CARUANA Y REIG, «La heràldica en Jávea», Anales del Centro de Cultura Valenciana, 1 (1940), p. 16 i MARTÍN DOMÍNGUEZ, El tradicionalismo de un republicano. La tradición valentina; Ediciones Montejurra, Sevilla, 1961, tom II, p. 190.

[8]Vg. PEP MAYOLAS, «Fou Carles I rebut per moriscos a Astúries?», web de l'Institut Nova Història, 1r de maig del 2010; https://www.inh.cat/articles/Fou-Carles-I-rebut-per-Moriscos-a-Asturies-.

[9]Cf. MANUEL FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Corpus documental de Carlos V; Consejo Superior de Investigaciones Científicas –Universidad de Salamanca – Fundación Juan March, Salamanca, 1973, tom I (1516-1539), doc. III, p. 54.

[10]Cf. JOAN REGLÀ, Els virreis de Catalunya; Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 9; Edicions Vicens Vives, S.A.; Barcelona, 1991, p. 72.

[11]M. FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, ob. cit., tom I, doc. III, p. 54.

[12]Vg. PEP MAYOLAS, «El cronista Laurent Vital, un altre valencià emmascarat per la censura», web de l'Institut Nova Història, 14 de gener del 2014; https://www.inh.cat/articles/El-cronista-Laurent-Vital,-un-altre-valencia-emmascarat-per-la-censura.

[13]LORENZO VITAL, Relación del primer viaje de Carlos V a España(1517-1518); traducció de Bernabé Herrero, Ministerio de Educación Nacional – Junta Nacional del IV Centenario de Carlos V, Madrid, 1958, p. 137-138.

[14]FERRAN SOLDEVILA, Les Quatre Grans Cròniques. IV. Crònica de Pere III el Cerimoniós; revisió filològica de Jordi Bruguera i revisió històrica de M. Teresa Ferrer i Mallol, Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, XCVI, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2014, p. 81.

[15]Cf. L. VITAL, ob. cit., p. 220.

[16]Ídem,p. 133.

[17]Ídem, p. 132.

[18]Ídem.

[19]P. MAYOLAS, «Fou Carles I rebut per moriscos a Astúries?», ob. cit.

[20]CARME CORONA MARZOL, «Origen i evolució de les institucions polítiques a la Corona d'Aragó», Història de la Corona d'Aragó; dirigida per Ernest Belenguer, Edicions 62, s.a.; Barcelona, 2007, vol. II, p. 100.

[21]Ídem.

[22]J. F. PARDO MOLERO, La defensa del Imperio. Carlos V, Valencia y el Mediterráneo; ob. cit., p. 76.

[23]Ídem.

[24]Ídem, p. 76-77.

[25]Ídem, p. 77.

[26]Ídem.

[27]C. CORONA MARZOL, ob. cit., p. 100.

[28]J. F. PARDO MOLERO, La defensa del Imperio. Carlos V, Valencia y el Mediterráneo; ob. cit., p. 79.

[29]L. VITAL, ob. cit., p. 136, 147 i 150-151, 165, 179.

[30]IGNACIO GRACIA NORIEGA, «Presentación» a la Relación del Primer Viaje a España de Carlos I con su desembarco en Asturias; Grupo Editorial Asturiano, Uvièu, 1992, p. 24.

[31]Ídem.

[32]MANUEL FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, «La época del Renacimiento», Historia de Asturias; coordinada per Eloy Benito Ruano, Ayalga Ediciones, S.A.; Vitoria, 1979, vol. 6, «Edad Moderna I», p. 30.

[33]L. VITAL, ob. cit., p. 139, 162, 170.

[34]Ídem, p. 141.

[35]Ídem, p. 172.

[36]Ídem, p. 146.

[37]Ídem.

[38] RAMON MUNTANER, Chronica, o Descripcio dels fets, e hazanyes del Inclyt Rei Don Iaume Primer Rey Darago, de Mallorques, e de Valencia: Compte de Barcelona, e de Muntpesller: e de molts de sos descendents; en casa de la Viuda de Ioan Mey, València, 1558, cap. XXIII, foli XX [recte].

[39]L. VITAL, ob. cit., p. 137.

[40]Ídem, p. 145.

[41]Ídem, p. 179.

[42]Ídem, p. 217.

[43]MANEL CAPDEVILA, «La pólvora catalana», web La vaca cega, 25 de desembre del 2013; https://www.histo.cat/destacats/La-polvora-catalana.

[44] L. VITAL, ob. cit., p. 219.

[45]Ídem, p. 229.

[46]P. MAYOLAS, «Fou Carles I rebut per moriscos a Astúries?», ob. cit.

[47]L. VITAL, ob. cit., p. 215 i 227.

[48]Cf. EULÀLIA DURAN, «Aragó, Alfons d'», Gran Enciclopèdia Catalana; ob. cit., vol. 2 (1970), p. 348.

[49]JOAN REGLÀ, Els virreis de Catalunya; Història de Catalunya. Biografies Catalanes, vol. 9; Edicions Vicens Vives, S.A.; Barcelona, 1991, p. 72.

[50]Cf. FRANCESC GORDO-GUARINOS, De Berenguer de Cruïlles a Jordi Pujol. Els 125 presidents de la Generalitat de Catalunya; Pagès Editors, Lleida, 2000, p. 53.

[51]L. VITAL, ob. cit., p. 215.

[52]Ídem, p. 321.

[53] Ídem, p. 225.

[54]Ídem, p. 219, 318.

[55]Ídem, p. 274, 288.

[56]BETHANY ARAM, La reina Juana. Gobierno, piedad y dinastía; traducció de Susana Jákfalvi i revisió científica de Santiago Cantera Montenegro; Marcial Pons, Ediciones de Historia, S.A.; Madrid, 2001, p. 205.

[57]L. VITAL, ob. cit., p. 274.

[58]Ídem, p. 318.

[59]Ídem, p. 235, 249, 259, 261, 373, 374.

[60] Cf. JOAN REGLÀ, «Les estructures polítiques i els esdeveniments», dins Història del País Valencià, de Joan Reglà, Joan Fuster, Sesbastià Garcia Martínez, Trini Simó i Josep Climent; Estudis i documents-7, Edicions 62 s/a., Barcelona, 1975, vol. III, «De les Germanies a la Nova Planta», p. 134.

[61] L. VITAL, ob. cit., p. 374.

[62]Ídem, p. 227.

[63]Ídem, p. 280.

[64]Cf. HAYWARD KENISTON, Francisco de los Cobos, Secretario de Carlos V; versió castellana de Rafael Rodríguez-Moñino Soriano, Editorial Castalia, Madrid, 2004, p. 45.

[65]Cf. RICARDO GARCÍA CÁRCEL, Las Germanías de Valencia; Historia, Ciencia, Sociedad-119, Edicions 62 s/a; segona edició reelaborada, Barcelona, 1981, Apèndix, doc. 1, p. 220.

[66]JON ARRIETA ALBERDI, El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707); Institución «Fernando el Católico», Saragossa, 1994, p. 89.

[67]L. VITAL, ob. cit., p. 227, 314.

[68]Cf. BARTOLOMÉ DE LAS CASAS, Historia de las Indias; edició d'Agustín Millares Carlo, Fondo de Cultura Económica, S.A.; 2a reimpressió, Mèxic, D.F., 1986, vol. III, p. 168.

[69]L. VITAL, ob. cit., p. 274, 319 i B. DE LAS CASAS, ob. cit., vol. III, p. 171.

[70]L. VITAL, ob. cit., p. 144-145 i 153-155.

[71]Ídem, p. 153.

[72] Ídem, p. 261.

[73] Ídem, p. 307.

[74] PRUDENCIO DE SANDOVAL, Historia de la Vida y Hechos del Emperador Carlos V, Maximo, Fortissimo, Rey Catholico de España, y de las Indias, Islas, y Tierra Firme del Mar Oceano; Geronymo Verdussen, Anvers, M.DC.LXXXI, Part Primera, p. 214.

[75]Cf. VICENTE BOIX, Historia de la Ciudad y Reino de Valencia; Imprenta de D. Benito Monfort, València, 1845, tom I, p. 443.

[76]L. VITAL, ob. cit., p. 229.

[77]El Libre de Antiquitats de la Seu de València; estudi i edició a cura de Joaquim Martí Mestre, Biblioteca Sanchis Guarner-30, Institut Universitari de Filologia Valenciana – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, València-Barcelona, 1994, vol. I, p. 54-55.

[78]Ídem, p. 55-56.

[79] JOAQUIM ESCRIG, Cronologies històriques valencianes de Jaume I als nostres dies; Carena Editors, València, 2001, p. 40.

[80] Cf. MARIANO PESET, «Fundació i estructura de poders», Història de la Universiatat de València; coordinat per Vicent S. Olmos, Servei de Publicacions de la Universitat de València, València, 2000, vol. I, «L'Estudi General», p. 34.

[81] V. BOIX, ob. cit., p. 487.

[82] JOAQUIN DE VILLALBA, Epidemiologia Española, ó Historia Cronológica de las Pestes, Contagios, Epidemias y Epizootias que han acaecido en España desde la venida de los Cartagineses hasta el Año 1801; Imprenta de D. Fermin Villalpando, Madrid, 1803, tom I, p. 83.

[83] L. VITAL, ob. cit., p. 360.

[84] Ídem.

[85] Ídem, p. 374.

[86]L. VITAL, ob. cit., p. 228.

[87]JOSÉ J. RIVERA BLANCO, El Palacio Real de Valladolid (Capitanía General de la VII Región Militar); Institución Cultural Simancas – Diputación Provincial de Valladolid, Valladolid, 1981, p. 20.

[88]ENRIQUE COCK, Jornada de Tarazona hecha por Felipe II en 1592; a cura d'Alfredo Morel-Fatio i Antonio Rodriguez Villa, Imprenta y Fundición de M. Tello, Madrid, 1879, p. 26.

[89]BARTOLOMÉ BENNASSAR, Valladolid en el Siglo de Oro. Una ciudad de Castilla y su entorno agrario en el siglo XVI; Fundación Municipal de Cultura. Ayuntamiento de Valladolid, Valladolid, 1983, p. 146.

[90]Ídem, p. 147.

[91]Ídem.

[92] L. VITAL, ob. cit., p. 183.

[93]Cf. B. ARAM, ob. cit., p. 204.

[94]L. VITAL, ob. cit., p. 317-318.

[95]WLADIMIRO PISKORSKI, Las Cortes de Castilla en el período de tránsito de la Edad Media a la Moderna. 1188-1520; traducció de C. Sánchez-Albornoz, Universidad de Barcelona – Facultad de Derecho, Barcelona, 1930, p. 32-33.

[96]Ídem, p. 33.

[97]MARCEL BATAILLON, Erasmo y España. Estudios sobre la historia espiritual del siglo XVI; traducció d'Antonio Alatorre, Fondo de Cultura Económica, S.A. de C.V.; 5a reimpressió, Mèxic, D.F., 1995, p. 234.

[98]CÉSAR OLIVERA SERRANO, Las Cortes de Castilla y León y la crisis del reino (1445-1474). El Registro de Cortes; Cortes de Castilla y León - Instituto de Estudios Castellanos, Burgos, 1986, p. XVI.

[99] L. VITAL, ob. cit., p. 259-260.

[100] Cf. ÁNGEL CASALS MARTÍNEZ, «Las Cortes de Carlos I», De la unión de coronas al Imperio de Carlos V; edició coordinada per Ernest Belenguer Cebrià, Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2001, vol. I, p. 362.

[101]R. GARCÍA CÁRCEL, ob. cit., p. 219.

[102]Ídem, Apèndix, doc. 1, p. 219.

[103]Cf. L. VITAL, ob. cit., p. 129.

[104]Ídem, p. 131.

[105]R. GARCÍA CÁRCEL, Las Germanías de Valencia; ob. cit., doc. 1, p. 219.

[106]Ídem, p. 219 i 220.

[107]L. VITAL, ob. cit., p. 143.

[108]Ídem, p. 229, 230, 231, 233, 235, 237, 247, 270, 285, 313, 337, 353.

[109] Ídem, p. 231.

[110] Ídem.

[111] Ídem.

[112] Ídem.

[113]Cf. B. ARAM, ob. cit., p. 214, 215.

[114] L. VITAL, ob. cit., p. 199-201.

[115]MANEL CAPDEVILA, «Torre-de-Silla o Tordesillas», web La vaca cega, 16 de setembre del 2013; https://www.histo.cat/principal/Torre-de-Silla-o-Tordesillas-.

[116]Vg. P. MAYOLAS, «Fou Carles I rebut per moriscos a Astúries?», ob. cit.

[117]Vg. IVAN GIMÉNEZ, «Otordesillas-Tordesillas i la vila valenciana de Silla», web de l'Institut Nova Història, 7 de novembre del 2014; https://www.inh.cat/articles/Oterdesillas-Tordesillas-i-la-vila-valenciana-de-Silla i «L'absència de Tordesillas en una història de Castella», web de l'Institut Nova Història, 21 d'abril del 2015; https://www.inh.cat/articles/L-absencia-de-Tordesillas-en-una-historia-de-Castella.